

Evropski socijalni model

Zdravlje i bezbjednost na radu

Istorijat

- Osnov sloboda kretanja radnika
 - EZUČ
 - EUROATOM
 - Cilj – unapređenje uslova života i rada
 - EZ
 - Cilj – unapređenje i ujednačenje uslova rada i života - čl. 117 Rimskog ugovora
-

Razvoj

- Prve decenije: *laissez-faire*
 - Svega nekoliko preporuka
 - Lista profesionalnih bolesti
 - Direktiva 67/548 o opasnim materijama
 - 1974 - Program socijalne akcije
 - Osnovan Savjetodavni komitet za bezbjednost, higijenu i zdravlje radnika (tripartitna struktura)
 - Osnovana Evropska Fondacija za unapređenje uslova života i rada – Dablin, 1975 godine
 - Prvi program socijalne akcije 1978-1982
 - Uzroci nesreća na radu...
 - Drugi program socijalne akcije 1983-1987
 - Obuka, informisanje...
 - Jedinstveni evropski akt 1986
 - EZ član 118a
 - Pravni osnov za usvajanje novih pravnih akata
-

Radna sredina

- Nordijski koncept radne sredine
 - Uređenje radnog mjesta
 - Fizički i socio-psihološki uslovi rada
 - Radna oprema
 - Izloženost opasnim materijama
 - Podrazumijeva i organizaciju radnog vremena, način izvođenja poslova, obuku, zastupanje interesa radnika, zaštitu od otpuštanja i stresa...
 - Zdravlje – ne znači samo odsustvo bolesti. Ono je stanje potpune fizičke, mentalne, i socijalne dobrobiti – Ustav Svjetske zdravstvene organizacije
-
- Konvencija MOR 155 o zaštiti na radu, zdravstvenoj zaštiti i radnoj sredini

Razvoj

- 1989 - Povelja Zajednice o osnovnim socijalnim pravima radnika
 - Mاستriht: Protokol o socijalnoj politici (14)
 - Zajednica podržava i dopunjava aktivnosti država članica u oblasti poboljšanja radne sredine
 - Pored toga, Protokol o ekonomskoj i socijalnoj koheziji (15) i Protokol o EESK i KR (16)
 - 1994 – osnovana Evropska Agencija za bezbjednosti i zdravlje na radu (Bilbao)
 - Viši komitet inspektora rada
 - Po dva iz svake države članice
-

EoFEU Član 153

- 1. Radi ostvarivanja ciljeva iz člana 151, Unija podržava i dopunjava aktivnosti država članica u sljedećim oblastima:
 - poboljšanja naročito radne sredine radi zaštite zdravlja i bezbjednosti radnika;
 - uslova rada;
 - socijalne sigurnosti i socijalne zaštite radnika;
 - zaštite radnika u slučajevima prestanka ugovora o radu;
 - informisanja radnika i savjetovanja sa radnicima;
 - zastupanja i kolektivne odbrane interesa radnika i poslodavaca, uključujući i saodlučivanje, u skladu sa stavom 5;
 - uslova zapošljavanja državljana trećih zemalja koji zakonito borave na teritoriji Unije;
 - integracija lica isključenih sa tržišta rada, ne dovodeći u pitanje član 166;
 - ravnopravnosti muškaraca i žena u pogledu mogućnosti na tržištu rada i tretmana na poslu;
 - borbe protiv društvene isključenosti;
 - modernizacije sistema socijalne zaštite izuzetno od tačke (c).
- 4. Odredbe usvojene u skladu sa ovim članom:
 - ne utiču na pravo država članica da utvrde osnovna načela svojih sistema socijalne sigurnosti i ne smiju bitno uticati na finansijsku ravnotežu tih sistema;
 - ne sprječavaju nijednu državu članicu da zadrži ili uvede strože zaštitne mjere koje su usklađene sa ugovorima.
- 5. ~~Odredbe ovog člana ne primjenjuju se na plate, pravo udruživanja, pravo na štrajk niti pravo uvođenja mjera isključenja sa rada.~~

Sekundarna legislativa

- Okvirna direktiva 89/391 – postavila **opšta načela bezbjednosti i zdravlja radnika na radu**
- Na osnovu nje doneseno više pojedinačnih direktiva (*individual directives*)
 - Zaštita trudnica – Direktiva 92/85
 - Radna oprema 89/655
 - Bezbjednosni znaci na radnom mjestu,
 - Rada sa ekranima,
 - Rad na gradilištima, u rudnicima, na brodovima...
 - Rad sa kancerogenim materijama, biološkim supstancama, hemijskim agensima, eksplozivima,
 - Rad u uslovima vibracije, buka...
 - Azbest...
- Preporuka iz 2003 prenosi sve obaveze i na samozaposlena lica
- Ukupno 68 pravnih akata EU se odnosi na ovu oblast

Crnogorska legislativa

Zakon o zaštiti i zdravlju na radu ("Službeni list CG", br. 34/14)

1. [Pravilnik o poslovima sa posebnim uslovima rada i uslovima koje treba da ispuni zaposleni za rad na tim poslovima \("Službeni list CG", br. 70/16\)](#)
2. ~~[Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti hemijskim materijama \("Službeni list CG", br. 81/16\)](#)~~
3. [Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti kancerogenim i mutagenim materijama \("Službeni list CG", br. 60/16\)](#)
4. [Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjava pravno lice za obavljanje zdravstvene zaštite zaposlenih \("Službeni list CG", br. 60/16\)](#)
5. [Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti buci \("Službeni list CG", br. 37/16\)](#)
6. [Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti vibracijama \("Službeni list CG", br. 24/16\)](#)
7. [Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu pri korišćenju opreme sa ekranima \("Službeni list CG", br. 16/16\)](#)
8. [Pravilnik o upotrebi sredstava i opreme lične zaštite na radu \("Službeni list CG", br. 40/15\)](#)
9. [Pravilnik o zaštiti i zdravlju na radnom mjestu \("Službeni list CG", br. 40/15\)](#)
10. [Pravilnik o mjerama zaštite prilikom ručnog prenošenja tereta \("Službeni list CG", br. 29/15\)](#)
11. [Pravilnik o mjerama zaštite prilikom upotrebe sredstava za rad \("Službeni list CG", br. 27/15\)](#)
12. [Pravilnik o znakovima za zaštitu i zdravlje na radu \("Službeni list CG", br. 24/15\)](#)
13. [Pravilnik o načinu i postupku procjene rizika na radnom mjestu \("Službeni list RCG", br. 43/07\)](#)
14. [Pravilnik o načinu i postupku osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad \("Službeni list RCG", br. 57/06\)](#)
15. [Pravilnik o postupku i rokovima za vršenje periodičnih pregleda i ispitivanja sredstava za rad, sredstava i opreme lične zaštite na radu i uslova radne sredine \("Službeni list RCG", br. 71/05\)](#)
16. [Pravilnik o polaganju stručnog ispita za lica koja se bave poslovima zaštite na radu \("Službeni list RCG", br. 67/05\)](#)
17. [Pravilnik o uslovima koje mora da ispunjava pravno ili fizičko lice za obavljanje stručnih poslova iz zaštite na radu i o postupku za utvrđivanje ispunjenosti tih uslova \("Službeni list RCG", br. 67/05\)](#)
18. [Pravilnik o vođenju evidencija iz oblasti zaštite na radu \("Službeni list RCG", br. 67/05\)](#)
[Tabele evidencija iz oblasti zaštite na radu](#)
19. [Pravilnik o načinu vođenja registra ovlašćenih organizacija za obavljanje poslova zaštite na radu \("Službeni list RCG", br. 67/05\)](#)
20. [Pravilnik o pitanjima iz zaštite na radu koja treba urediti ugovorom o radu \("Službeni list RCG", br. 67/05\)](#)
21. [Pravilnik o sadržaju elaborata o uređenju gradilišta \("Službeni list RCG", br. 4/99\)](#)
22. [Pravilnik o sadržini i načinu izdavanja izvještaja o povredi na radu \("Službeni list RCG", br. 18/93\)](#)
23. [Pravilnik o mjerama i normativima zaštite na radu na oruđima za rad \("Službeni list SFRJ", br. 18/91\)](#)
24. [Pravilnik o zaštiti na radu pri utovaru i istovaru tereta \("Službeni list SRCG", br. 13/88\)](#)
25. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu u željeznicama \("Službeni list SRCG", br. 11/88\)](#)
26. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu pri mehaničkoj preradi i obradi drveta i sličnih materijala \("Službeni list SRCG", br. 9/88\)](#)
27. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu u crnoj metalurgiji \("Službeni list SRCG", br. 16/87\)](#)
28. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu pri proizvodnji i preradi obojenih metala \("Službeni list SRCG", br. 31/86\)](#)
29. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu u šumarstvu \("Službeni list SRCG", br. 16/86\)](#)
30. [Pravilnik o opštim mjerama zaštite na radu od opasnog dejstva električne struje u objektima namijenjenim za rad u radnim prostorijama i na radilištima \("Službeni list SRCG", br. 6/86\)](#)

31. [Pravilnik o obezbjeđenju sredstava, ishrane i prevoza radnika od mjesta smještaja do mjesta rada i nazad \("Službeni list SRCG", br. 5/86\)](#)
32. [Pravilnik o načinu i postupku prethodnih i periodičnih specijalističkih ljekarskih pregleda radnika \("Službeni list SRCG", br. 25/80\)](#)
33. [Pravilnik o opremi i postupku za pružanje prve pomoći i organizovanju službe spasavanja u slučaju nezgode na radu \("Službeni list SFRJ", br. 21/71\)](#)
34. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu pri preradi i obradi kože, krzna i otpadaka od kože \("Službeni list SFRJ", br. 17/70\)](#)
35. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu pri izradi eksploziva i baruta i manipulisanju eksplozivima i barutima \("Službeni list SFRJ", br. 55/69\)](#)
36. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu u građevinarstvu \("Službeni list SFRJ", br. 42/68 i 45/68\), osim člana 3](#)
37. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu u poljoprivredi \("Službeni list SFRJ", br. 34/68\)](#)
38. [Naredba o zabrani upotrebe motornih benzina za odmaščivanje, pranje i čišćenje metalnih dijelova predmeta od drugog materijala \("Službeni list SFRJ", br. 23/67\)](#)
39. [Pravilnik o mjerama zaštite pri rukovanju eksplozivnim sredstvima i miniranju u rudarstvu \("Službeni list SFRJ", br. 9/67, 35/67 i 35/72\)](#)
40. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu o tehničkim mjerama za razvijaače acetilena i acetilenske stanice \("Službeni list SFRJ", br. 6/67, 29/67, 27/69 i 52/90\)](#)
41. [Uputstvo o načinu vršenja nadzora nad pridržavanjem propisa o zaštiti na radu i preduzećima koja proizvode za određene vojne potrebe \("Službeni list SFRJ", br. 23/66\)](#)
42. [Uputstvo o načinu vršenja nadzora nad pridržavanjem propisa o zaštiti na radu u organima unutrašnjih poslova i ustanovama organa unutrašnjih poslova \("Službeni list SFRJ", br. 66/65\)](#)
43. [Pravilnik o posebnim mjerama zaštite na radu pri termičkom obrađivanju legura lakih metala u kupatilima sa nitratnim solima \("Sl. list SFRJ", br. 48/65\)](#)
44. [Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri ronilačkim radovima \("Službeni list FNRJ", br. 36/58\)](#)
45. [Pravilnik o tehničkim i zdravstveno-tehničkim zaštitnim mjerama na radovima pri hemijsko-tehnološkim procesima \("Službeni list FNRJ", br. 55/50 - prilog br. 9\)](#)
46. [Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri radu u kamenolomima i ciglanama, kao i kod vađenje gline, pijeska i šljunka \("Službeni list FNRJ", br. 69/48\)](#)
47. [Opšti pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri radu \("Službeni list FNRJ", br. 56/47\)](#)
48. [Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri radu u grafičkim preduzećima \("Službeni list FNRJ", br. 56/47\)](#)
49. [Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri radu u kudeljarama \("Službeni list FNRJ", br. 56/47 i 36/50\)](#)

Razvoj

- EU 15 (Strategija 2000-2004):
 - 7,6 miliona nezgoda na poslu godišnje
 - Smanjenje za 17%
 - 4.900 smrtnih slučajeva godišnje
 - Smanjenje za 20%
- Community Strategy 2007 – 2012 on health and safety at work
 - Smanjiti broj nesreća na radnom mjestu za 25 odsto u EU 27
 - Implementirati zakonodavstvo, posebno u MSP
 - Podrška nacionalnim strategijama
- 2014:
 - 4000 smrtnih slučajeva godišnje
 - 85% radnika zadovoljno uslovima rada

Uporedni podaci

- Hrvatska godišnje bilježi od 22.000 do 25.000 povreda na radu, od kojih 800 teških.
 - Broj povreda na radu sa smrtnim ishodom varira od 21 u 1999. godini do 46 u 2006. godini.
 - U Crnoj Gori
 - 2007: 9 smrtnih slučajeva na radu
 - 2018: 9 poginulih, 28 povreda
 - U Srbiji
 - 2017 – 39 smrtnih nesreća na radu
 - 2018 - 53 poginula na radu
-

Efekti

- Države koje manje ulažu u sistem zaštite na radu više troše na posljedice povreda na radu i profesionalnih bolesti.
 - Konkurentnije ekonomije imaju bolje uslove rada
 - Cost-benefit: ILO:
 - Posljedice povreda na radu i profesionalnih oboljenja koštaju oko 10 odsto GDP-a u Latinskoj Americi.
 - EU – na povrede na radu i profesionalna oboljenja troši od 2,6 do 3,8 odsto GDP
-

Globalni problem

□ ILO:

- Oko dva miliona ljudi u svijetu umre svake godine od posljedica nesreće i bolesti u vezi sa radom (profesionalna oboljenja)
 - 160 miliona ljudi pati od bolesti izazvanih na radnom mjestu
 - Godišnje se desi 270 miliona fatalnih i ne-fatalnih nesreća na radu
-

Crna Gora

□ **Ustav Crne Gore:**

■ **Prava zaposlenih**

■ **Član 64**

- Zaposleni imaju pravo na odgovarajuću zaradu.
 - Zaposleni imaju pravo na ograničeno radno vrijeme i plaćeni odmor.
 - Zaposleni imaju pravo na zaštitu na radu.
 - Omladina, žene i invalidi uživaju posebnu zaštitu na radu.
-

Crna Gora

- ❑ Zakon o zaštiti na radu (Sl. list RCG, br. 79/04 i 26/10),
 - ❑ Podzakonski akti (43) – pravilnici
 - ❑ 12 inspektora zaštite na radu
 - Usporedni standard u EU je 1 inspektor na 10.000 radnika.
 - Znači da u CG treba da ima najmanje 18 inspektora zaštite na radu
 - ❑ U planu:
 - Izmjena zakona
 - Donošenje Strategije za unapređenje zdravlja radnika i zaštitu na radu
 - Donošenje novih podzakonskih akata
 - Osnivanje Agencije za zaštitu na radu
-

Crna Gora

- ❑ Procijenjeni troškovi zaštite na radu u Crnoj Gori 2,3 – 2,5 % GDP u narednom trogodišnjem periodu.
 - ❑ Nakon toga treba da se smanje na 1,5 – 1,8 % BDP
 - ❑ 2016. godine je usvojena Strategija za unapređenje zaštite i zdravlja na radu u Crnoj Gori 2016 – 2020 sa Akcionim planom implementacije.
-

Korisni linkovi

- Evropska fondacija za unapređenje uslova života i rada, Dublin:
<http://www.eurofound.europa.eu/index.htm>
 - Evropska Agencija za bezbjednosti i zdravlje na radu, Bilbao:
<http://osha.europa.eu/en>
 - Crnogorska stranica:
<http://osha.europa.eu/en/oshnetwork/focal-points/montenegro>
-